

PATRIMONI FLORA // Xavier Viñas > TEXT I FOTOGRAFIA

Els boscos de fondal

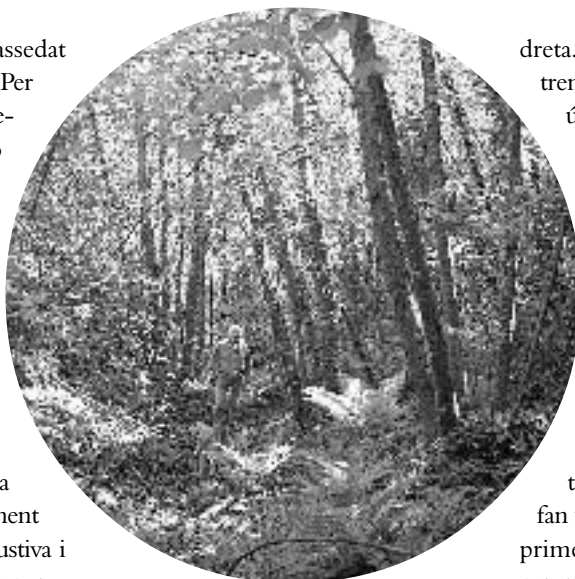
A la font de la Teula, un petit oasi de verdor situat al curs alt del Daró, trobem una verneda i una avellaneda excepcionals on hi ha també dues plantes úniques a les Gavarres.

En el món mediterrani, l'escassetat d'aigua és la tònica dominant. Per això a les Gavarres, massís mediterrani de gran extensió, però d'alçades modestes, els boscos secs de suros més o menys esclarissats –amb menys o més abundància de brucs, gatoeses, estepes i ginestells– s'escampen pràcticament arreu, i recobreixen amb una catifa gairebé contínua i d'un color verd fosc quasi tots els turons i planes. Això és encara més cert avui, què el despoblament ha permès que la vegetació arbustiva i forestal s'ensenyoris de molts llocs reservats fins fa poc a la producció agrícola.

Hi ha indrets particulars, però, en els quals l'aigua no falta, sigui perquè hi passa un curs important d'aigua, sigui perquè no s'evapora per raó d'estar a la part baixa de vessants obacs, a recer de la forta insolació estival...

Doncs bé, la font de la Teula és un dels pocs llocs de les Gavarres on coincideixen totes dues condicions, i on, a més, hi ha un espai prou ampli perquè els boscos humits s'hi esplaiïn un xic. El resultat és un fort contrast amb la vegetació seca de la part de més amunt del vessant.

Situada en un fondal vora el Daró, aigües avall de can Gironès, la font de la Teula és a tocar mateix de l'aigua

del riu. El seu nom ve del fet que unes quantes teules panxa amunt canalitzen el seu fil d'aigua ferruginosa fins a la riera i permeten, amb treballs, acostar-hi les mans per beure'n.

Podem arribar a la font des de molts llocs, però l'accés més còmode és, potser, des del coll de Llumeneres, situat en el camí que baixa de la urbanització Refugis de les Gavarres i travessa el Daró a can Castelló de baix. Tot baixant, hem d'agafar el primer camí ample, però perdedor, que surt de biaix cap a la dreta i que descriu una ampla corba, també a la dreta, per separar-se de la pista bona que porta a can Castelló de baix. Arribant al Daró, agafem un camí que comença planer i que remunta el curs del riu per la seva

dreta. La font és a uns vint-i-cinc o trenta metres escassos des d'aquest últim trencant, i ens costarà de veure perquè és molt avall, a la mateixa llera del riu. Si tenim dubtes i hi anem en època que el Daró porta poca aigua, la podrem localitzar fàcilment perquè una taca de rovell al riu ens en delatarà la ubicació.

Però a part de la font –d'aigua fresca si bé justa–, l'indret és un oasi de verdor tendra, on destaca l'ambient ombradís que hi fan verns, castanyers i avellaners. La primera impressió és aquesta: frescor; però, de mica en mica, hi podem descobrir els elements que fan que sigui un indret especial, sobretot la situació i els dos boscos del fondal: la verneda i l'avelaneda.

Un oasi de verdor. A la font de la Teula, un petit curs d'aigua s'ajunta de biaix amb el Daró per la seva esquerra, cosa que defineix a l'entroncament fluvial un espai ampli. Aquest curs és molt encaixat en el vessant obac de la muntanya, però porta molt poca aigua, cosa que origina un ambient frescal. Aquest és l'ambient que agrada a l'avelaneda (el *Polysticho-Coryletum* dels botànics), que ressegueix com una galeria el fons del petit curs. És aquí on trobem dues plantes excepcionals: la falguera de rei (*Osmunda regalis*) i l'es-

Bosc de la font de la Teula, la primavera del 2001.

quamària (*Lathraea squamaria*), que posen el toc d'originalitat a un conjunt de plantes amants d'indrets humits, com tres altres falgueres més (el *Polystichum setiferum*, el *Blechnum spicant* i el *Dryopteris filix-mas*), el lloreret (*Daphne laureola*) o el grèvol (*Ilex aquifolium*). A més, un arbre que a les nostres contrades té un origen antròpic perquè va ser portat pels romans, el castanyer (*Castanea sativa*), acaba de configurar la fesomia de l'indret.

Un bosc de ribera. Per la seva banda, en aquestes alçades del seu curs, el Daró sí que porta aigua gairebé de manera permanent, i això fa que just a la seva vora s'hi instal·li el bosc de ribera per excel·lència a la terra baixa mediterrània: la verneda (el *Lamio-Alnetum*), a la qual el vern (*Alnus glutinosa*) dona nom i que, a més, aquí, ve acompanyat d'un reguitzell d'espècies interessants: el buixol (*Anemone nemorosa*), el dorònic (*Doronicum pardalanchés*), el marcòlic (*Lilium martagon*) i el bonet (*Evonymus europaeus*).

De totes maneres, l'avellaneda ultrapassa l'espai del curs fluvial estret de què hem parlat primer, i estableix vessant amunt de la verneda del Daró un cinyell humit, que fa el trànsit entre el llit del riu, amb aigua sobrerera, i els boscos mediterranis secs de vessant amunt. Per la part obaga, aquesta avellaneda fa una franja força ampla, però, per la part de solell, aquesta franja és molt estreta, ja que la sequedat baixa molt avall, gairebé fins a tocar l'aigua. I, si hi anem, aquesta franja encara ens semblarà més estreta perquè el camí que remunta el Daró està fet pel marge de solell i altera pràcticament tot l'espai que hauria d'ocupar l'avellaneda.

La falguera reial i l'esquamària, dues plantes molt rares

La presència a la font de la Teula de la falguera reial (*Osmunda regalis*) i de l'esquamària (*Lathraea squamaria*), dues plantes molt poc freqüents a les terres catalanes, ens demostra la importància ecològica d'aquest indret humit de les Gavarres.

La falguera reial és la falguera europea que pot assolir més alçada, fins a 1,5 m o més. És pròpia de la zones humides i poc fredes de la costa atlàntica i, a més de la font de la Teula, la trobem també a la riera Verneda, a Cassà de la Selva. Als llocs on és més abundant, aquesta falguera s'utilitza com a planta medicinal, ja que té propietats remineralitzants, astringents i diürètiques; amb la part subterrània, convenientment assecada i feta pols es pot preparar una pomada per a ús extern, que s'aplica contra les nafres, ferides i hèrnies.

L'esquamària, en canvi, és una planta que fa flors, però amb la particularitat que és paràsita; és a dir, que viu a expenses d'una altra espècie, que a la font de la Teula és l'avellaner. Això fa que les seves fulles es redueixin a esquames petites i blanquinoses, ja que no tenen necessitat de fer la fotosíntesi i, per tant, de ser verdes com les de la majoria de les altres plantes. Aquestes fulles creixen arrapades a la tija, que també és blanquinosa i descolorida, i que treu a començaments de primavera, pel març, flors d'un color blanc rosat. La font de la Teula és l'únic hàbitat de les Gavarres on coneixem aquesta planta, que és molt rara a casa nostra i que és de ben mal cercar. L'esquamària també és una planta medicinal a la qual antigament se li havien atribuït moltes propietats; així, entre d'altres, es recomanava prendre-la en infusions com a estimulants en casos de falta de gana. LLUÍS VILAR

- 1 > Falguera reial (*Osmunda regalis*) a la riera Verneda.
2 > Vista de conjunt de l'esquamària (*Lathraea squamaria*).